

■ Пишува: Кокан СТОЈЧЕВ

Во Судот се вработени 1.248 лица од 82 земји. Буџетот за 2004/2005 година изнесува 271.854.600 американски долари.

За споредба, во анексот I од Упатството за доделување бранител по службена должност се истакнува дека еден поискусен бранител со повеќе од 20 години работен стаж, фиксната бруто надница за еден час му изнесува 110 американски долари додека, пак, правните асистенти или истражители кои му помагаат се плаќаат во евра и за еден час добиваат по 25 евра.

ски е неограничено траење то на Судот. Според овој меѓународен документ, Трибуналот има надлежност само над приватни лица, а не над-

ИГРАМЕ ЛИ ШАХ

Појавувањето на Љубе Бошкоски и на Јохан Тарчуловски пред хашките судии, кои станаа "жртвени јарци" поради сè уште недефинираната 2001 година, претставува најголем и најдилемичен случај од новата македонска историја, како од правен така и од воено-политички аспект. Приказната за "лошата", односно нултата година од функционирањето на божемната демократија во Македонија, остави длабоки траги кај македонскиот народ, но и кај албанската заедница, која успеа преку своите "одметници", "терористи" или ако се употребува завинената форма на речникот "борци за човекови права" со воен атак да ги збрише вообичаените демократски правила за добивање поголеми малцински и национални права. Со тоа се приближуваме кон крајот на пострашната приказна за затворањето на досието за распаѓање на СФРЈ, кое патем сè уште не е завршено, бидејќи се очекува да се заврши трагикомичната политичка фарса или драма со Косово, поради која и Македонија е претумбана и изорана наопаку, па затоа и не личи на онаа земја која во деведесеттите години од минатиот

век мирно и достоинствено ги преброди сите војни кои се водеа на овој простор на Балканот. Од тој временски комплекс функционира и Меѓународниот суд за кривично гонење на лица одговорни за тешки кршења на меѓународните хуманитарни права, сторени на подрачјето на поранешна Југославија од 1991 година. Овој суд, по структурата, видот, карактерот и значењето, можеби претставува "пандам" на познатиот Нинбершки суд, односно процес кој по завршувањето на Втората светска војна се водеше против најистакнатите лидери на нацистичкиот Хитлеров режим во Германија.

СТРУКТУРА НА СУДОТ

Каков правен шах се игра во Хаг? Политички или правосуден. Одговорот навистина е тежок, бидејќи многу нешта треба да се земат предвид. Но, кога се прави преседан, тогаш лесно е да се препознае бојата на одредбата на судиите. Со каква боја е бојадисана нивната облека? Црно-бела, во која судиите станаа пиони на геополитичкиот интерес. Меѓутоа, поважно прашање е кој ги влече потезите? Зад завесата

се наоѓаат опасни актери, чија ролја набрзо треба да заврши. Затоа треба да ја разбереме играта која се одвива по нивни правила. На шаховската табла се игра на англосаксонски начин, а понекогаш се кријат и под континенталната судска практика. Поради тоа, сега ние сме на потег - државата, бранителите и македонската јавност, бидејќи всушност му се суди на македонскиот народ и на Република Македонија. Оттаму, мораме да ја проучиме тактиката која се користи во судниците во Хаг. Хашкиот трибунал е основан со Резолуцијата 827 на ООН, донесена на 25 мај 1993 година. Со оваа Резолуција времен-

пишува во Резолуцијата - организацији, политички партии, административни единици или други правни лица. Во контекст на оваа правна регулатива, се потенцира дека Хашкиот суд се разликува од Трибуналот во Нинберг и во Токио, кои имаа надлежност и над злосторници, но и над вакви организации, а се разликува и од Меѓународниот суд за правда, кој има надлежност над држави. Во оваа Резолуција се наведува дека Судот е формиран поради тешки повреди на Женевските конвенции од 1949 година, кршење на законите за обичајното право за војување, геноцид и злосторства против човештвото. Домаш-

ното правосудство и Трибуналот имаат истовремена надлежност над тешките кршења на меѓународното хуманитарно право. Според тоа, МКСЈ нема монопол над злосторствата направени на подрачјето на поранешна Југославија, бидејќи и домашното (македонското) правосудство имаат полна одговорност да ги гонат сторителите на тешки кривични дела од областа на меѓуна-

на кривична одговорност, или кривичната постапка не се водела доволно ревносно.

За подобро функционирање на Трибуналот, односно потешкиот дел од работата ја завршуваат судските совети. Нив ги сочинуваат 16 постојани судии и повеќе, а во било кој момент, го претставуваат 9 судии ad litem. Генералното собрание на ООН избира 16 постојани судии со мандат од четири години, а

тави генералниот секретар на ООН, но на предлог на претседателот на Судот, меѓутоа доколку учествувал во еден или во неколку одредени претреси во период од три години.

Судиите се распоредени во три (совети за претрес) претресни совети и еден жалбен совет. Секој претресен совет го сочинуваат тројца судии од било кои судии кои се дадени во тој момент од

слушаат сведочењата и правните излагања, одлучуваат за вината или невиноста на обвинетиот и одредуваат казни. Тие подготвуваат и усвојуваат прописи со кои се регулира функционирањето на Судот, како и Правилникот за постапката и за доказите. Претседател на судскиот совет е Teodor Meron - САД, а потпретседател Fausto Pokar - Италија.

Според регулативата, обвинителството работи независно од Советот за безбедност, од било која држава или меѓународна организација, или било кои органи на МКСЈ. Во обвинителството се

МАТ СО ХАГ!?

родното хуманитарно право. Но, МКСЈ има примат во однос над домашното судство. Овој Суд може во било која фаза да ја преземе истрагата за случаите, доколку за тоа тој пројави интерес. Исклучок од правилото non bis in idem, претставува лицето кое веќе е судено дома за тешки кршења на меѓународното хуманитарно право, кое може и по тоа судење да му суди МКСЈ, доколку:

а) е дело за кое тоа лице е судено и окарактеризирано како обично кривично дело; или

б) во текот на судскиот процес (дома) немало непристрасност или независност, или целта на истрагата или постапката била обвинетиот да се заштити од меѓународ-

тие повторно можат да бидат избрани. Судиите ad litem се ангажираат од група од 27 судии, кои исто така, ги избира ООН, со мандат од четири години. Но, тие немаат право на повторен избор. Судиите ad litem можат да ја извршуваат функцијата на МКСЈ само ако на функцијата ги пос-

ГЛАВНАТА ОБВИНИТЕЛКА
КАРЛА ДЕЛ ПОНТЕ

шесте судии кои го прават ad litem. Претресниот совет може да биде поделен на мешовити оддели од по тројца судии (еден постојан и двајца ad litem, или двајца постојани и еден ad litem). Секој претресен совет може да има најмногу три оддела.

Жалбениот совет се состои од седум постојани судии, од кои пет од постојаните судии на МКСЈ и двајца од единаесетте постојани судии на Меѓународниот кривичен суд за Руанда (МКСР). Овие седум судии, исто така го сочинуваат жалбениот совет на МКСР. За секоја жалба расправаат и одлучуваат пет судии. Судиите претставуваат главен систем во правниот свет, а нивните квалификации се дополнуваат. Судиите ги

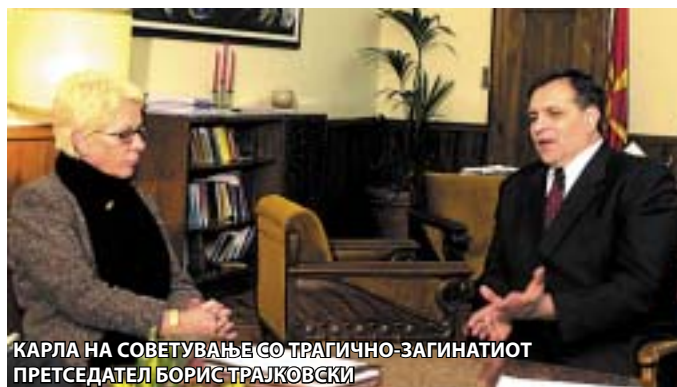
вработени искусни полицајци, криминалистички и криминолошки стручњаци, аналитичари и правници. Тие ја спроведуваат истрагата (собираат докази, пронаоѓаат сведоци, отвораат масовни гробници), подготвуваат обвиненија и го застапуваат Обвинителството пред судските совети. Од 15 септември 1999 година, главен обвинител е Карла дел Понте од Швајцарија, а заменик - обвинител е Давид Толберт, кој на оваа функција е од 24 август 2004 година. Тој доаѓа од САД. Обвиненијата ги покренува Обвинителството, а нив ги потврдува судија, но судењето не почнува сè додека обвинетиот не е физички присутен во Судот. Постапката се потпира на континенталното

и англосаксонското право или систем. Во Судот се вработени 1.248 лица од 82 земји. Буџетот во 1993 година изнесувал 276.000 американски долари. Во 1994 година тој се зголемил на 10.800.000 долари. Во 1995 година, буџетот бил двојно поголем - 25.300.000 долари, а во 1996 година се зголемил на 35.430.622 долари. Во 1997 година, буџетот изнесувал 48.587.000 долари, а во 1998 година се зголемил на 64.775.300 долари. Следните три години буџетот на Хашиот трибунал бил приближно ист. Во 1999 година Судот на располагање имал 94.103.800 долари, а во 2000 средствата ја достигнале цифрата од 95.942.600 долари. Во 2001 година, буџетот нарастал на 96.443.900 долари, а за 2002/2003 е објавена бројка од 223.169.800 долари. Во 2004/2005 година прикажани се следниве параметри - 271.854.600 долари. Зошто се издвојуваат толкави средства за функционирањето на Судот? Според една изјава на поранешниот претседател на Судот, Клод Зорд, дадена за германската ТВ ZDF во 2002 година, а ја пренел "Глас јавности", "никој со сигурност не може да каже колку чини едно судење". Тоа зависело од случај до случај, на пример, тогаш се проценувало дека судењето на Момчило Краишник и на Билјана Плавшиќ, која сега ја отслужува затворската казна во Шведска, процесот чинел околу 5 милиони долари. Угледниот адвокат Жак Верзес, член на тимот на бранители кои му помагаат на поранешниот југословенски претседател Слободан Милошевиќ, вели: "Хашиот трибунал се финансира со донации од некои земји, меѓу кои Франција, САД, Саудиска Арабија, а меѓу донаторите е и Џорџ Сорос". Според статистичките податоци на Трибуналот, Судот води постапка по 162

"Ние Македонците од Мелбурн и Австралија собрани на Народно собрание ја изразуваме нашата болка, загриженост и подготвеност со гордост да ги помогнеме, морално и финансиски, бранителите на Република Македонија во војната од 2001 година, брат Љубе Бошкоски и Јохан Тарчуловски, против албанските терористи на ОНА, ОВК и КЗК, кои од север окупираа делови од суверена Република Македонија. Во 2001 година, независноста и интегритетот на Македонија беа загрозувани од надворешниот и од внатрешниот непријател на кого, според Уставот на РМ, нејзината независност и суверенитет се бранеше со единиците на АРМ и на МВР. Злосторствата на тогашниот министер на МВР Љубе Бошкоски се тоа што ја бранеше Македонија од терористите во согласност со Уставот, за што се заколнаа јавно дека ќе ја бранат Македонија од секаков непријател: внатрешен или надворешен", се истакнува во Резолуцијата на Македонците од Австралија.

КАРЛА НА СОВЕТУВАЊЕ СО ТРАГИЧНО-ЗАГИНАТИОТ ПРЕТСЕДАТЕЛ БОРИС ТРАЈКОВСКИ

случаја. Од нив, 112 обвинети се појавиле пред Судот. Од оваа бројка, 62 лица моментно се наоѓаат во притвор во Шевенинген. Од нив, 16 лица ги уапсила локалната полиција, 14 се фатени од страна на меѓународните сили, а 29 обвинети сами се предале. Еден обвинет сенаоѓа во притвор во Хрватска, а 18 обвинети привремено се пуштени

на слобода. Еден обвинет е пуштен на слобода пред да му биде изречена второстепена пресуда. Пет лица се ослободени од обвинението, а 13 обвинети ја отслужиле својата затворска казна. Против пет лица се повлечени обвиненијата, а девет лица умреле во текот на покренувањето на истражната постапка. Против 16 лица се по-

СЛОБОДАН МИЛОШЕВИЌ

РАМУШ ХАРАДИНАЈ

ВОИСЛАВ ШЕШЕЉ

ИДРИЗ БАЛАЈ

ПРОТИВ ОВИЕ ОБВИНЕТИ СЕ ВОДИ

ЛИЦА КОИ СЕ НА СЛОБОДА ВО БЕГСТВО

ГЕНЕРАЛ РАТКО МЛАДИЌ РАДОМИР КАРАЌИЌ

влечени обвиненијата додека, пак, 14 обвинети се наоѓаат на слобода.

СЕРИОЗНА ОДБРАНА

Обвиненијата против Љубе Бошкоски и Јохан Тарчуловски се покренати според член 7 од Статутот на Трибуналот, кој се однесува на

МОМЧИЛО КРАИШНИК

СЕФЕР ХАЛИЛОВИЌ

ГЕНЕРАЛ МИРКО НОРАЦ

ГЕНЕРАЛ НЕБОЈША ПАВКОВИЌ

СУДСКА ПОСТАПКА ВО ХАГ

ГЕНЕРАЛ АНТЕ ГОТОВИНА

индивидуалната кривична одговорност и на член 3, кој се однесува на кршењето на законот и обичаите за војување.

Според тие одредби од Статутот на Хашкиот суд, со член 7, Бошкоски се товари за:

1. Лице кое планирало, поттикнало, наредило, сторило или на друг начин помогнало и поддржало плани-

рање, подготовка или извршување кривично дело наведено во членовите 2 и 5 од овој Статут, индивидуално е одговорно за кривичното дело.

2. Службената положба на било кое обвинето лице, било тоа да се работи за шеф на држава или влада или за одговорно државно лице (функционер), не ја ослободува таквата личност од кривична одговорност, а ниту му ја ублажува казната.

3. Фактот дека некои од делата кои се наведени во членовите 2 и 5 од овој Статут ги сторило подредено лице, не го ослободува наредениот од кривична одговорност ако наредениот знаел или од било која причина да знае дека подреденото лице се подготвува да направи такви дела или веќе ги сторило, а наредениот не презел нужни и разумни мерки да ги спречи таквите дела или да ги казни сторителите.

4. Фактот дека обвинетото лице постапувало според наредбата на владата или на наредениот не го ослободува од кривична одговорност, но може да се земе предвид за ублажување на казната ако меѓународниот суд утврди дека така налага правдата.

Членот 3 се однесува и за Бошкоски и за Тарчуловски:

Меѓународниот суд е овластен кривично да ги гони лицата кои ги прекршиле законите и обичајните права на војување. Тие кршења вклучуваат, но не се ограничени на: а) користење отровни оружја или други оружја смислени за нанесување непотребни страдања; б) безобзирно разорување градови, населби или села, или пустошење кое не е оправдано од војна потреба; в) напад, или бомбардирање, со било кои средства на небранети градови, села, станбени објекти или згради; г) заземање, уништување или (хотимично)

нанесување штета на установи наменети за религија, за добротворни цели и образование, уметност и наука, историски споменици, уметнички и научни дела; д) ограбување јавни и приватни имоти.

Во професионален кодекс на бранителите кои се појавуваат пред меѓународниот суд се истакнува дека застапниците на обвинетите мораат да им понудат професионална и независна стручна одбрана. При тоа, адвокатите, односно тимот кој го брани обвинетиот пред Трибуналот, треба постојано да го информираат клиентот за состојбата и текот на судската постапка. Доколку обвинетиот забележи дека има нарушување меѓу нивната комуникација, односно се нарушува праведната и независна одбрана, собирањето докази итн., тој има право да му го одземе полномоштвото и да се определи за нов адвокат или бранител по службена должност. Овие бранители, кои се наоѓаат на списокот на Хашкиот суд, мораат на обвинетиот да му понудат сериозна одбрана. Притоа, правилата на игра се нормирани, иако сите во постапката кријат адути во ракавите. Според наши сознанија, адвокатот на Јохан Тарчуловски ќе го помагаат шест лица, кои ќе учествуваат во прибирањето докази за негова што поцелосна одбрана, која ќе придонесе за донесување ослободителна пресуда. Инаку, како што веќе е познато Владата на РМ одлучи да додели по 100.000 евра за нивна одбрана. Дали овие средства ќе бидат доволни за темелна одбрана? Само за споредба, во Упатството за доделување бранител по службена должност, поточно во анексот I се нормира и фиксната бруто надница на бранителите. Тој износ се изразува во американски долари. Така, на при-

мер, на главниот бранител со 20 - годишно професионално искуство сатницата му изнесува 110 американски долари. На адвокат со искуство меѓу 15 и 19 години, сатницата е определена на 100 долари. Бранител со работно искуство од 10 до 14 години го плаќаат по 90 долари на час, а на адвокатите до 9 години стаж еден час работна ангажираност им чини 80 долари. Собранителот добива фиксен паушал од 80 долари додека, пак, правните асистенти, кои се помошници и истражителите се плаќаат во евра. Еден час ангажираност на професионалец со повеќе од 10 години работно искуство чини 25 евра. Лице со стаж од 5 до 9 години се плаќа 20 евра на час, а професионалец до 4 години работно искуство зема 15 евра за час. Доколку се земат предвид овие параметри, сигурно дека ќе треба да се издвојат многу повеќе пари. Но, најголем товар ќе преземат македонските адвокати и истражители, бидејќи тука во Македонија ќе се собираат информациите, кои ќе бидат противтежа на обвинението на Трибуналот. Имено, ако се ангажираат странски стручњаци да доаѓаат во земјава, тогаш нивното патешествие многу повеќе ќе чини. Според нашите истражувања, тие би требало да бидат ангажирани во натамошната постапка, а за сега не треба да се приклучат во тимовите на бранителите на Бошкоски и на Тарчуловски. Во овој момент многу е поважно државните органи да соработуваат со нивните адвокати и да ги отворат архивите на МВР и на МО, односно на АРМ. Доколку постои координиран проток на информации за дејствијата во Љуботен во 2001 година, тогаш одбраната ќе биде подготвена да се соочи со сопките кои ги подготвува Обвинителството.